XXXIII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1923. Január 1. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 3 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Rövid szózat olvasóinkhoz.

Lapunk, az „Unitárius Közlöny" megkezdi 33-ik uj esztendejét. A szerkesztőség és az összes irók lelke mindig ott lebeg a 80.000 unitárius feje tölött. Áldást hinteget a hajlékokra. Békességet küld a családokba. Szeretetet a szivekbe. Örömet az ajkakra. Gazdagitni akarja a teritett asztalt egy pár jó gondolattal. Pótolni igyekezik a hiányt önbizalommal és bátoritással. Tájékozni akar mindenkit arról, amit Kolozsvárt végeznek és arról is, ami a gyülekezetekben történik. Tükre akar lenni a mi egyházi és vallásos életünknek. Legjobb erőnket és tiszta szándékunkat küldjük mindenkihez bizalommal és szeretettel. Ezeket adjuk.

Mit kérünk? *Csak 20 leut egész évre.* De ezt mindenkitől várjuk már januárius hónapban.

A lap kiadása az 1923. évben éppen egyharmad összeggel kerül többe, tehát 20 helyett 30 leut kellene kérnünk.

Mindenki saját érdekében teszi, ha maga mellé még egy előfizetőt szerez. Aki egyszerre 20 leut beküld, a Dávid Ferenc-Egyletnek rendes tagja.

Szivélyes, baráti és atyafiságos jó kivánatokkal

a szerkesztőség.

Igazmondás és bizalom nagyon közel haladnak egymás mellett. Bizunk az emberekben, mert feltesszük róluk, hogy amit arcuk mutat, ajakuk mond — az igaz; de azt már soha sem tudjuk, hogy az igaz teljes-e vagy féleges, mert ehhez olyan tárgyi bizonyitékok kellenek, amelyek csak a mondóé voltak és csak akkor, amikor a bizonyitott esemény történt. E bizonyitékok helyét pótolja a bizalom, mellyel a cselekvő személyt megajándékozzuk.

Ó-esztendő estéjén.

— Imádság. —

Eltünt az áldott nap s rám borult ez év utolsó estéjének szent alkonya!

Sebesen tünedeztek el napjai mint szellő repülő fuvalma, — némán, mint érzelemdus kebel sóhajtása. Isten! Hova lettek azok? Följegyezvék-e az örökkévalóság könyvében tetteim bizonyságául, vagy semmiségbe dülvék, mintha soha sem lettek volna? Óh, azok elmultak s már mintha csak álom lett volna ez elröpült év is! De a szellem, mely rajta lengett s tetteim emléke megmaradt a jövendőnek.

Atyám! Az emberi cselekedeteknek csak az utókor lehet igazságos birája, mikor a jelen érdekei mind ki lesznek hűlve, mint a sir és koporsó. Ime, viszont egy év munkáit, örömeit és bánatait teszem le a jövendő itélőszéke eleibe. Szálljon rájok áldás vagy átok, amint jók, vagy gonoszak valának, tiszta vagy zavaros forrásból fakadának.

Nem kérek, nem óhajtok méltánylást rosz tetteimért; óh de igazságos törekvéseim, szenvedőkért hullatott könnyeim, szükölködőknek nyujtott segélyeim jutalom nélkül maradjanak-é?

Haj, az utókorban is emberek itélvén meg a mult idők eseményeit, megeshetik, hogy a vétek nyer babért és az erényt guny boritja. Atyám! Lehelj igazságot a jövendő lelkébe, hogy a kétszinüség, hizelkedés, rágalom, irigység, bosszuálás szégyenüljenek meg s a becsületes törekvést, tiszta, egyenes jellemet koszoruzza siker.

Atyám! Előtted nem rejtőzhetik el a lélek, sem a sziv, sem a kebelnek semmi érzelme. Ime előtted állok ez év estéjén. Ha lelkemben gonoszságot találsz, szivemben álnokságot, érzelmeimben selejtest és aljast: törölj ki az élők közül most, még most, — mint az évet az esztendők sorából, — hogy ne terjedjen általam erkölcsi megromlás. De ha lelkem és szivem nincs megromolva, ha keblemet nőm, gyermekem, barátaim, honom, nemzetem s minden emberek iránt tiszta szeretet melegiti: óh akkor vigy által az uj évre; tarts meg életben és egészségben; tarts meg családomért, családomat tartsd meg érettem. Óh mily lankadatlan törekvéssel fogok munkálni kedveseim boldogságán s mily édesek az örömök, melyeket ők nyujtanak nekem az élet fáradalmi közt.

Atyám, adj sikert becsületes, jámbor törekvésemre s tartsd meg családom ártatlan vidámságát.

Édes álom kezd szállni szemeimre. Még egy pillanat csak — s az élet nyugodni fog.

Atyám, hallgasd meg gyermeked imáját!

1844-ben, december utolsó estéjén.

Néhai Bölöni Mikó Lőrincz.

Ujévi gondolatok.

Ezeken a napokon a mult emléke s a jövő sejtelme találkozik lelkünkben. Emlék és sejtelem: bizonyosság és bizonytalanság. Még egyszer visszatérnek s lelkünkben átvonulnak a muló esztendő eseményeinek képei: derült képek, sötét képek: öröm és bánat, mosoly és könnyhullatás, beteljesedett vágyak s összetört remények, bölcső és koporsó emlékei tarka képekben vonulnak el lelki szemeink előtt. Ez a mult a bizonyosság. És a jövő a bizonytalanság?! A kettő között a külömbség csak az, hogy a mult minden ember mögött különbözik, a jövendő pedig mindnyájunk előtt egyformán áll. Elmult életünk története olyan, mint egy tarka fonál, amelybe az egyik embernél a rózsaszinü örömből, a másiknak a fekete bánatból juttatott többet vagy kevesebbet a földi sorsunkat intéző égi hatalom; — kinek-kinek ugy, amint azt az ő bölcsessége jónak látta. Ez bizonyos. A jövendőt azonban mindnyájunk előtt egy homályos fátyol fedi, rajta egy nagy kérdőjellel, mögötte a bizonytalansággal.

Mit hoz a holnap, mit rejt méhében a jövő, mi vár még ránk életünk további során, ez a kérdés mindig ott van minden ember lelkén. Különösen ilyen tájban, az esztendő fordulóján, oly erővel jelentkezik e gondolat, hogy csaknem egyedül uralja egész lelki-, világunk. Szeretnők egy pillanatra bár fellibbenteni a leplet, vagy bár csak egy szűk nyilást találni rajta, hogy valahogy bepillanthassunk jövendőnk titkába. Isten azonban jónak látta, hogy teljesen elfedje azt szemünk előtt s igy a jövendőt elrejtő lepel mögött számunkra csak sejtelem marad.

A sejtelmeknek is van szinük. Vannak derült és sötét sejtések. Némelyek reményteljesnek, mások reménytelennek sejtik a jövőt; némelyek optimisták, mások pesszimisták. S hogy ki melyik csoporthoz tartozik; a csüggedőkhöz-e vagy a bizakodókhoz, hogy ki milyennek sejti a jövendőt, az minden embernél az ő lelki berendezettségétől, vallásos érzületétől függ. A mélyen és öntudatosan vallásos érzésü ember soha se pesszimista, még a legnagyobb sorscsapások között se. Az hiszi, érzi, az tudja, csalhatatlan lelki tapasztalatok utján győződött meg arról, hogy jó és balszerencsében egyaránt az a jó Isten tartja erős kezét e világ kormánykerekén, kinek szive az ő gyermekei előhaladásáért és boldogulásáért dobog. Itt a magyarázata, hogy a vallásos ember soha se esik kétségbe a jövendő iránt. Az Istenbe vetett hit csodás erőt ömleszt lelkébe s erejének tudatában, az Isten nevében, bátran és boldogan áll bele abba a szent munkába, melynek célja egy igazságosabb és boldogabb társadalmi életrend, az Istenország kiépitése. Az igazságtalanság látszólagos diadala az igazság fölött, a jogtiprás és a bün tobzódása, a nagypénteki farizeusok álnokságának sikere s az

osztozkodás a keresztre feszitett Krisztus palástján el nem csüggesztik, mert tudja, hogy Isten az ő oldalán viaskodik s igy előbb-utóbb, de mindig a maga idején az Istené, az övé a diadal. Lelke mindig derült, friss és üde, mint a májusi virág. Derült lélekkel, bátor szivvel, reménységgel néz a jövendő elé. Aki azonban nem látja az élet külső történései mögött a szerető szivü Istent, aki a rosszat is jóra forditja, annak lelke béna, nincsen tettereje, az kétségbeesett önmaga és a világ sorsa felett s fél, reszket a jövendőtől. A vallásos ember mindig reményteljes, optimista, a vallástalan ember pedig mindig reménytelen, pesszimista a jövendő iránt. Az előbbié az élet, az utóbbié a halál. Az élet jegyében üdvözöljük a lap olvasóit.

Dr. Cs. G.

Egyházi ének.

Téged kereslek könnyeimben,
Kétségim közt hozzád megyek,
Sziveknek vizsgálója, Isten,
Teróland most vallást teszek,
Föltárom szivem rejtekét
S Atyám, kiöntöm itt eléd.

Sötétbe' jártam, tévelyegtem
Gondatlanul, félig vakon,
Kétség se tört, csak önfeledten
Éltem, eléltem sok napom;
Oh jaj, Uram, felébredék,
Mért hogy rád oly későn lelék?

A mindenségben hol a tengely,
Hány sarkon, mért s hogyan forog,
S könny és kacaj között az ember
Minek botorkál, tántorog.
Csak most tudom: szerelmedet
Szivem csak most ismerte meg.

Titkát a mindenség kitárta
Szerelmedben, szerelmedért
Szivem szent arcod látja, látja
S a könnyen át megért, megért.
Oh áldott légy, hogy könnyeket
Adtál, megtartó Szeretet!

Oh áldott légy, hogy könnyeimben
Fölcsillantál, megláttalak.
Oh százszor áldott légy, hogy itt benn
Szivemben megtarthattalak.
Jöhet rám könny, jöhet reám,
Nem fáj, megszenteléd, Atyám.

Pálffi Márton.

Három özvegy hallgatta, nézte, hogy járulnak adományaikkal az iskola mentéséhez. A jó öregek végigvárták a gyülést s könnyes szemmel távoztak, mert ők nem adhattak most. Csak az vigasztalta, hogy régen, amikor dolgozni tudtak, ők is áldoztak és adakoztak.

Nézni minden épszemü ember tud, de látni nagyon kevés, mert a látásban részt kell venni a léleknek is. A léleknek mivelésre van szüksége, hogy tudjon megkülömböztetni, összehasonlitni. Mikor ezeket megteszi, akkor már kezdődik az élvezés, a gyönyörködés, a tovább gondolás, a szép szerkesztésében résztvevés. A jól mivelt lélek nemcsak élvezni, hanem teremteni is tud.

Csongvay Lajos.

Született Marosvásárhelyt 1840. március 11-én, meghalt 1922 október 7-én Marosvásárhelyt és a nyárádszentandrásfalvi családi sirkertben helyeztetett örök nyugalomra a város és a vármegye magyar társadalmának osztatlan kegyeletes nagy részvéte mellett. Tanulmányait Marosvásárhelyt kezdte a ref. kollégiumban, a VI-ik osztályba Kolozsvárra ment és az unitárius kollégiumban érettségizett 1867-ben. Jogot végzett a kolozsvári jogakadémián. Ügyvédi vizsgát 1876-ban tett. Marostorda vármegyei tiszti főjegyzője volt 14 évig, 1877-től. A marosvásárhelyi ügyvédi kamara elnöke 28 évig. A megyének elsőrendü ünnepi szónoka volt. Elragadó beszédeket tartott 1898-ban az 1848. évi törvényhozás 50-ik évfordulója alkalmából, 1903-ban Deák Ferenc születésének 100-ik évfordulója alkalmával. Járt Kossuth Lajosnál Turinban 1889-ben. A francia forradalom 100 éves jubileumát ünnepelni Párisba ment. Egy negyedszázadig kaszinó elnöke és a marosköri unitárius egyház felügyelő gondnoka volt. A magyar unitárius egyház Főtanácsi tagja volt 1880-tól, az E. K. Tanács tagja 1902-től. Szóval a magyar társadalom egyik kiváló tagja volt. Ügyvéd volt, a törvény lovagja, egy tisztultabb, magasabb értelemben, az igazságok kutatója, a legmagasabb érdekek és bizalmak letéteményesse minden szép és jó iránti törekvésnek, hű magyar, egyházának alázatos szolgája, a családi tisztaság őre, minden emberszereteti mozgalom lelkes katonája volt. Ezen nemes tulajdonságok elismerése képpen a vaskoronarenddel decoráltatott. Köri felügyelő gondnokságának 25 éves jubileuma alkalmából marosköri papság és tanitóság 1922 junius húban nagy ünnepélybe részesitette, nevér „konfirmációi“ alapot létesitett. Halálakor tisztelői koszorumegváltás cimen „Orgona“ alapot léte-

sitettek. Emléke örökké legyen áldott és szelleme világitóan és termékenyitően hasson a jövő nemzedékekre. **Rédiger Géza.**

Csongvay Lajos sirjánál.

— Fazakas Lajos esperes. —

Nem eltemetni, pihenni hoztunk. Édes Atyád s a többi szeretett rokonok hamvai közé. Mi tudjuk, hogy Te élsz, ki nyugodt lelkiismerettel mondhattad: „Bizton tekintem zord sirom éjjelét. Zordon, de oh · nem lehet az gonosz, mert a Te munkád. Ott is elszórt csontjaim kezeid takarják.“ Mi csak porrészednek, csak hamvaidnak mondunk végbucsut. A bucsu azonban igy is fájdalmas feladat. Te királyi pap voltál. Magasztos, szép, az eszmékért lelkesülni tudtál. Óhajtjuk, hogy mindig lélekben velünk légy. Reméljük, hogy viszont találkozunk.

Gondolok egész életedre. Egy magyar nemes ember nemes sarjadéka voltál. Egy uralkodó szellem, amely másokat is szolgált. A marosi unitárius egyházkörnek világi feje. Egy jóságos lélek, protestáns jóltevő. Felügyelő gondnokságodban évről-évre lankad az áldozat. Mindenik egyházközségben évenként nem egy helyen ott van a te neved. Ott áldó kezed, ott az ifjuság szeretete, ragaszkodása.

Egyházközséged, honnan mos eltávoztál, sirni fog örökké utánad, felednie nem szabad, nem is tud soha. Hogy most erős, hogy most kibirja az óriási harcot, nagy részed van abban. Gondolok az állásra, melyet betöltöttél. Te mindig fényt ontottál arrá is. Gondolok családi életedre. Milyen gyönyörüséges szép volt az! Ott van két fiad, kik öröklik nemcsak birtokodat, földedet, de lelkedet is. Szép drága leányod is ne távozott volna el. Tán azért, hogy ott tul is legyen, ki atyja után szeretettel várjon. Kétséges hitvesnőd most itt gyászban áll megtörve. De ott áll veled boldogan az szent fejében és ott állt veled a jóltevésben, ott állt veled a fájdalomban. Nemcsak részt vett dicsőségedből, de részt is adott dicsőségedhez. Hogy Te olyan jó lehettél, olyan nemes gondolkozásu, kitüntetettje az iparkamarának, királyi pap, hogy a közélet harcait elfáradás nélkül meg tudtad harcolni, futottál és nem fáradtál meg, jártál és nem lankadtál el, hogy boldogitani tudtál másokat, hogy örökéletet, halhatatlanságot szereztél magadnak, ebben nagy része van a hűséges hitvesednek.

Igen Uram! Csangvay Lajos nem volt a magáé. Tied volt oh nagy Isten! Életét nem tartotta meg magának! Neked szentelte édes Atyánk! Lelkével, szivével fáradhatatlan munkásságával, áldozatkészségével szolgált az egyháznak, a magyar hazának, az emberiségnek.

Köszönet drága jó f. ü. gondnokunk, hogy olyan jó voltál! Köszönet, hogy lelkiismereti nyugalommal mondhattam el sirod szélén e szavakat! Isten veled!

NŐK VILÁGA.

Az Unitárius Nők szövetségeit kérjük sziveskedjenek rövid jelentést küldeni a téli munkatervekről. Szeretnők tudomására hozni angol és amerikai testvéreinknek hol és milyen irányban foly a munka, de nekünk is jól fog esni ha havi összejöveteleinken, melyeket minden hónap első csötörtökén délután tartunk, hirt hallunk kedves testvéreinkről. A testvéregyházközségek papi családai szivesen veszik ha a mi papi családaink arcképét megkapják. Az E. K. Tanács XXX sz. felhivását (U. Közl. 198. l.) ne feledjük el.

*

Homoródszentmártonban megalakult az Unitárius Nők Szövetsége. A Nők Szöv. főleg jótékonysági és erkölcsnemesitő munkára törekszik. Egyházi ének, bibliaolvasás és magyarázás, költemények szavalása és más szépirodalmi termékek ismertetése és hasonlók foglalkoztatják. A N. Sz.-nek van 38 tagja. Elnöke: Zoltán Sándorné, jegyző Bedő Albertné, pénztáros Soós Ferencné. A választmány 18 tagu.

Erős elhatározással és egy célra munkáló akarattal legyőzhető bármily nagy akadály. Estve, midőn pihenőre térsz, kérjed a jó Istent, hogy a pihenés alatt nőjjön erőd a munkára. Reggel kérjed, hogy közelithesd meg célodat. Tapasztalni fogod, hogy közeledel kitűzött célodhoz.

Kedves lapunkat az „Unitárius Közlöny"-t terjesszük. Minden előfizető gyüjtsön még legalább egy-egy előfizetőt!

UJÉVI AJÁNDÉKNAK
kiválóan alkalmas az imakönyv.
Ajánljuk dr. Boros
SZIVEMET HOZZÁD EMELEM...
közkedveltségü szép imakönyvét.

TŰZHELY MELLETT.

Unitárius székelyek a nagyvilágon.

Kolozs, 1922. karácsonya.

Tizenöt évvel ezelőtt, mint a meadvillei (Pa) teológiai akadémia hallgatója, a karácsonyi szünidőn felkerestem az amerikai Egyesült-Államok nehány nagyobb városában csoportosan élő hiveinket. Kezemben egy névsor volt, melyet a magyar unitárius egyház főhatósága állitott össze, a kivándorolt unitárius székelyekről; egy kis nyomtatvány, melyet Pittsburgban az idegen nyelvek nyomdájában készittettem, nehány közismert énekünk szövege volt rajta; Józan esperesnek egy szép levele, melyet nehány hónappal azelőtt tett utjáról irt nekem. No meg az Amerikai Unitárius Társulat adománya egyszáz dollár, amelyből mindennap öt-hat hűtlenül elhagyott, mig az előbbieket ma is hűségesen őrzöm.

Első állomásomra Pittsburgba december 21-én délután érkeztem s még aznap kimentem a villamoson háromnegyed órányira fekvő külvárosába Westhomesteadre. Szombat estve volt. Az első csoport unitárius székelyt, akikhez az utcán talált amerikai munkás-kalauzom vezetett, vacsoránál találtam 7 órakor. Székelyderzsiek voltak. Nagy Mihály uram házánál voltak, akinek felesége kosztot főzött többeknek. Az estét a régi ország dolgainak megbeszélésével töltöttük, no meg az otthoniakról volt szó. Vasárnap reggel ujra összegyült egy csoport székely s ősi szokásaink szerint dicsőitettük Istent. Ezalatt Nagy Mihályné asszony künn a konyhán forgolódott s istentisztelet végeztével izletes ebéddel vendégelt meg. Utána a házigazda sörrel, én meg vizzel koccintgatva éltettük az o-countryt. Ebéd után a református templomhoz sétáltunk. Harsányi Sándor nagytiszteletü ur, akiről egyhangu tisztelettel és szeretettel beszéltek, nem volt otthon. A délutáni istentiszteletet Ujlaki Sándor végezte, aki tótul és magyarul prédikált s egyszemélyben kántor és pap lévén, hatalmas hangja betöltötte a templomot. Istentisztelet után tett sétánk közben Nagy Mihály uram sajnálattal emlékezett sokakra, akik barátaik biztatására Amerikába kimennek, ott munkát nem kapván, egy csomó költséget csinálnak s visszatérnek.

Karácsony szombatján estvére érkeztem Martinsferrybe. A falumbeliek (jánosfalviak) a Clark-utcán laktak. Zombori Zakariás János uram kosztolta őket. Beszélgettünk azon estve, kérdezősködtek az otthoniakról, majd Karácsony-estéje lévén, együttesen elénekeltük:

Ur Istennek szent fia
Születék e világra
Eljött lelkünk boldogságára.

Emlékszem, milyen kedves volt a szöveg is, dallam is, ott a messze idegenben.

Karácsony reggelén ezen utcán levő lutheránus templomban Csernovszky lelkész vezette az istentiszteletet. Én a bibliaolvasást végeztem és a szentbeszédet mondottam. Az öreg lelkész aztán urvacsorát osztott. Délután a martinsferryi magyarok zászlószentelésén vettem részt, mely után ismét a walesiek templomában gyültünk össze. Istentisztelet után hiveink Közlönyt, „Szivemet hozzád emelem“ imakönyvet, Énekes könyvet rendeltek.

Karácsony másodnapján érkeztem Columbusba (Ohio fővárosába). A magyar presbiterianus egyházközség egyik gondnokát, aki unitárius, véletlenül az utcán találtam. Ez egyházközség templomákan láttam, hogy a padokban egymás mellett van a református és unitárius énekeskönyv. Egyik énekét a református másikat az unitárius énekeskönyvből éneklik. Lelkészük Kardos József igazi papi lelkületü ember. Vele voltam egy napig, magával vitt kórházakba, gyárakba, ahol hivei ügyes-bajos dolgaiban járt el. Kérdezte tőlem, hogy mi miért nem inditunk missiot például Allianceban, ahol hiveink számosan vannak. S mikor én azt feleltem, hogy mert anyagi forrásainkat egyebek kimeritik, hozzátette: „olyan egyháznak, amely missiot nem tart fenn, sorsa csak lassu halál lehet“. Amint estve a templomfelé az istentiszteletre igyekeztem, feltünő volt minden sarkon a korcsma, melyeknek egyikéből, megcsapta a fülemet: „Hej, de nem a világ ez a három esztendő“. Sok magára hagyott asszony és apró gyermek siratja az ó-hazában ezt a jókedvet. En a templomba mentem, ahol ájtatos, szép gyülekezet várt.

A Columbustól Chicagóig szaladó gyorsvonat hálókocsijában december 30-án reggel Chicagóban ébredtem fel. Találkozva pár ismerős földimmel, sorba jártuk a burdos-házakat (boarding-house-koszthász). Sylvester estvéjére istentiszteletre hivtuk össze a hiveket. Mikor a tágas teremben 120 ember a kiosztott énekes-nyomtatványról elénekelte:

Az esztendők eljőnek s elenyésznek
Beszakadnak az idő tengerébe.
Igy az emberek földi életének
Léte elmulik mint az esztendő,
Mely röpül és vissza nem jövendő.

A hideg papirok meleg könnyektől áztak meg. Közlönyt, imakönyvet, angol-magyar szótárt rendeltek hiveink, sőt némelyek arról óhajtottak volna tanácskozni, hogy miként lehetne ott egy gyülekezetet alakitani. Idősebb emberek hozták elő, hogy milyen baj,

hogy iskola, templom, olvasókör nincs az egész telepen, az emberek csak korcsmában találkozhatnak. Egy része egy dollár évi tagsági dijjal még a betegeket Segélyező Egyesületbe sem lép be, de a korcsmában ha jókedv van, egy estvére hat-hét dollár semmi. Itt minden más nemzetség tud egyesületet alakitani, de közöttünk, ha valaki egy okos javaslattal áll elő, mindjárt tiz akad, aki ellene van. Hát mi mind túlokosak vagyunk s azért nem tudunk menni semmire.

Január elsejére (1908.) érkeztem Allianceba. Itt több jót hallottam. Panasz a munkahiányra volt. Sorsukkal általában meg vannak elégedve, de az ó-country emlékét állandóan szivökben hordozzák. Nem csoda, ha ilyenformán nyilatkoznak: „Bizony, ha odahaza is mindnyájan olyan erőfeszitéssel dolgoznának mint itt, nem kellene kivándorolnunk. Itt a sok idegen között a magyar munkásnak nagyon meg kell feszitenie erejét, hogy élhessen.“

Ugyanez év tavaszán látogattam meg Clevelandot, ahol nagyszámu magyar van, juliusban pedig nehány napot New-Yorkban töltöttem, ahol felkerestem a magyaroklakta helyeket, a Little Hungary étterének környékét. Éppen egy magyar nőegylet tartotta gyülését a Little Hungaryben, amikor ugyanazon teremben uzsonnámat elfogyasztottam.

A muló hatásokon kivül utam eredménye az volt, hogy attól kezdve hét-nyolc éven át amerikai szórványainkban élő unitárius hiveinket állandóan 25—30 példányban felkereste az Unitárius Közlöny. A Boros: Imakönyv, valamint a küldött énekeskönyvek sokakat közelebb hoztak vallásunkhoz. S ha benszülött amerikai hitrokonainkkal is, azt a szeretetteljes viszonyt, amely ma egyházközségeink számára a keresztényi segités nemes gyümölcsét termi meg, ápolni tudtuk, azt elsősorban lapunk akkori és mai érdemes szerkesztőjének köszönjük.

Nem egy lesz e cikk olvasói között, akikkel én tizenöt évvel ezelőtt, ott az ujvilágban kezet szoritottam. Akik akkor kormosfekete gyári munkások voltak, s ma hófehér nadrágban járó székely földmivesek.

Szeretnék egy hat-nyolcszáz lelkes falut a Maros, Nyikó vagy Homoród mellett összehasonlitani egy amerikai teleppel. A telep füstös levegőjét és kormos épületeit, a székely folyók vizválasztó hegyeinek, erdőkoszurozta láncait betöltő ozondus levegőjével, melynek hatása ott van a székely ember piros arcán és élénk szemében, s amely a faj vérét szűntelen edzi.

A külvárosok elhanyagolt utcáit, a szép sorjába épült, hófehérre meszelt székely házakkal. Falu közepén az égbenyuló torony, mely minden sorsában Istenre emlékezteti. Mellette a falu legszebb épülete az iskola, amelyet minden gyermek megtalál s irni, olvasni, számolni megtanit. A tiszta gyapjuból kézen font és házilag szőtt

szövetruha, amely asszonyaik szorgalmát bizonyitja. Szeretném összehasonlitani az amerikai telep erkölcsét a székely faluéval, ahol este az utcán magában csak a tolvaj jár, éjjel a bakter kivételével mindenki pihen és alszik. Ahol hétköznapon a betegen kivül mindenki talpon van és dolgozik, ahol vasárnap a templom ájtatos hivekkel telik meg, mindenki énekel, az igét mindenki hallgatja és meg is tartja. Ahol még vasárnap igás marháját nem fogta be senki. Én, kedves olvasóm, bármerre jártam ezt az életszinvonalat sehol sem tudtam megtalálni.

A nagy hajóstársaságoknak, akárhova menjen a kivándorló s akárhonnan jöjjön a visszavándorló, az utazás mindenképen jó üzlet. Az az ember, akinek van egy kis házacskája, mindennapi kenyerét és felvevő ruháját a saját és családja részére meg tudja szerezni, mielőtt a vándorbotot kezébe venné, jól gondolja meg a dolgot!*)

Kiss Sándor.

Legátus élmények.

Péterfi Sándor volt hévizi lelkész nevezetes volt arról, hogy rendkivül sok prédikációt irt. Talán minden vasárnapra egyet; — egész szekérderékkal maradt utána. Nos, ez a lelkész arról is nevezetes volt, hogy legátusának sohasem adott pénzt. Ellenben a markába nyomta egy frissen megirt prédikációját:

— Fogja barátom, ezt maga irta.

Igy fizette ki a legátust apró pénzzel.

*

Szörnyen boszankodik a legátus a hívek zsugorisága miatt. Reggel óta járja a falut s még alig kapott mást, mint piculát. Biz' ez nem sok ebben a szűk világban. Még az utiköltséget sem futja.

— Pedig nincs igazam — morfondiroz magában. — Nem pénzért hirdetem én az igét, hanem mert igy hozza a hivatásom. Aztán meg milyen szivesen fogadnak az atyafiak, milyen szivesen adják azt, ami szegénységüktől kitelik! Keveset adnak de szivesen. Minél kevesebbet, annál szivesebben.

*

Nagy méhész volt a pap, ő mesélte.

— A közének végeztével látom az ablakon keresztül, hogy himlősödik az ég alja; valaki telefestette apró pettyekkel. Méhraj volt biz a'. Az ám, csak ki fogja befogni? De már láttam is, hogy a kántor hányolódik lefelé az orgonától és szalad ki a toronyajtón; ment menteni az övét.

És be rosszul tette. Most mit csináljak a prédikációm végével. Bizony ki kellett toldanom a derekát, hogy megmentsem a kántorom s a templom becsületét. Csak akkor mondhattam ki az

*) E cikket csak azzal a feltétellel bocsátotta át irója, hogy egy szót sem szabad változtatni rajta. *Szerk.*

ament, amikor ujra visszalopózkodott földagadt ábrázattal. A hivek aztán találgathatták, vajjon a prédikáciomtól nőtt-e nagyot az orra.

*

— Mennyiért vinne el a bácsi, a szentmártoni kitérőig? — kérdezte illő nyájassággal a legátus.

— Husz pengőt sokalna? — vág vissza a két felé lógó bajusz.

Persze a legátus akkorra már ott sincs. Husz pengője az apjának se volt, neki hogy lenne? A végén találkozik valakivel, aki beültette a saroglyába öt pengőért is.

Most a legátus igy gondolkodik:

Tizenöt forintot megspóroltam!

De akkor hirtelen elborult az arca:

— Uram, Istenem! Ha az az atyafi harminc pengőt kért volna, nem tizenötöt, de huszonötöt spóroltam volna meg!

Igy játsza el a legátus a saját szerencséjét. **Balázs Ferenc.**

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Boldog ujévet kivánunk!

Uj barátokat kérünk az Unitárius Közlöny részére. A Dávid Ferenc-Egylet baráti szövetség, melyben benne lehet minden őszinte barátja az emberszeretetnek, a hitegységnek, a testvéri érzelemnek. Aki benne van, érzi, hogy nincsen elhagyva, nincsen tanácsadó és jó barát nélkül. Az Unitárius Közlöny a baráti érzés ápolója.

Szép napja volt a kolozsvári unitárius egyházközségnek 1922. december hó 10-én. Dr. Csiki Gábor két év multán ujból elfoglalta lelkészi székét. A téli időhöz viszonyitva igen szép gyülekezet előtt rebegte el hálaadó imáját. Beszéde tartalmas, erőteljes, jól szinezett és állandóan emelkedő hatásu volt. A tengerentuli testvérek biztató meleg testvéri izenetével végződött. Templomozás után a keblitanácsban Ürmösi Károly esperes-lelkész üdvözölte kartársát, aki nagy dicsőséget szerzett az alma-maternek és kérte, hogy a mostani nagy és sulyos időkhez mért buzgósággal együtt dolgozzanak az egyházközség és egész egyházunk javára.

Az amerikaiak köszönete. A bostoni unitárius testvérgyülekezet szép levélben köszönte meg a kolozsvári egyházközség ajándékát, egy rendkivül értékes 300 éves, gyönyörüen himzett urasztalteritőt.

„**Utolsó vagyonomat** is képes vagyok egyházam megmentésére feláldozni“. Igy nyilatkozott Szathmáry István a haranglábi egyházközség főgondnoka, midőn az iskolák megmentéséért adományát fölajánlotta. Pedig maholnap az államhatalom jóvoltából, földnélkül naradnak ezek az áldozatkész szivek!

Nagyenyed és vidéki unitárius leányegyházközség hiveinek Karácsony másodnapján dr. Boros György egyházi főjegyző hirdette az Igét a ref. Bethlen-kollégium egyik földszinti tantermében. A szép számban megjelent unitárius hiveken kivül résztvettek református valiásuak is többen. Balogh Márton isk. igazgató szép hangon énekelt zsoltárai az ünnepi áhitát fokozásához nagyban hozzájárultak. A magas szárnyalásu prédikáció és az urvacsoraosztás befejeztével dr. Boros Gy. e. főjegyző reámutatva arra a nagy veszedelemre, mely iskoláinkat s ezeken keresztül ősi hitünket és fajunkat fenyegeti, felhivta a hiveket, hogy támogassák az egyházat iskolai tenntartásában. E felhivás folytán azonnal 650 Leut gyüjtöttek össze atyánkfiai az iskolasegélyezés céljára. *Dr. F. S.*

Unitárius estély Vulkánban. A vulkáni unitárius egyházközség igen sikerült müsoros táncestélyt rendezett december 2-án harang-alapja javára. A müsorban prológ, énekek, zeneszámok, szavalatok és egy vigjáték szerepeltek, melyek igaz gyönyörüséget szereztek a felekezeti külömbség nélkül összegyült közönségnek. A tiszta bevétel 5000 Leu volt. Az estély szereplői és fáradhatatlan rendezői Buday Manyika, Kiss Karolina, Apra Zsuzsika, Koronka Dénesné, Károlyi Lajos, Tarcsafalvi Zoltán, Árkossy Ferenc, Berkessy István, Bölderl István és Hodán Péter voltak, akiknek ezuton mond köszönetet az egyházközség elnöksége.

Jóltevők emlékünnepe lesz az összes egyházközségekben. Igy intézkedett az E. K. Tanács a f. évre és azt az ünnepet megkell ismételni minden ötödik évben, mert helyes, hogy az uj nemzedékek tanulják meg, milyen áldozattal tartották fenn a szent örökséget.

Uj papok. A főt. püspök ur kinevezte lelkésznek Bethlen-szentmiklósra Kozma Béla és Komjátszegre Vincze Lajos lelkészjelölteket. Jó sikert kivánunk pályájokra.

„A fogarasi Dávid F. Egylet“ keretében müködő Nőegylet december 2-án tánccal egybekötött mükedvelői előadást rendezett a szegény gyerekek felsegélyezésére s ezzel megkezdette tervszerü müködését az idén is. Szinre került Drégely Gábortól „A kisasszony férje“ cimü igen kedves vigjáték, melyet a legkiválóbb helyi mükedvelők játszottak el igen nagy sikerrel. Előadás után rég nem élvezett magyar mulatságban volt része a fogarasi közönségnek. Az estély anyagi sikeréhez hozzá járultak: Radovici prefektus 500 Leu, Tierfeld M. 100 Leu. Hershhdörfer T. 40, Grünspann N. 30, Pralea V., Ábel J., Molnos L., Nyiredi Á., Hámorszky O. 20—20 Leu, Mihály Á. 50 Leu, N. N. 12 L., Molnos Zs., Fazakas S. 10—10 Leu, Német L., Kosó L., 5—5 Leu, Kész P., Bogyor N. 4—4 Leu, Hobán N. 2 Leu.

Ürmössy Sándor nov. hó 19-én 53 éves korában elhunyt. Nevezett a Főtanácsnak is tagja volt. Az 1848-iki véres napokban Ürmössy Sándor aa édes atyja állt

egyházközségünk élére, mert akkori papunkat megölték. Ő mint buzgó világi pap püspöki meghatalmazás mellett vezette az egyházközség ügyeit, visszaszerezte anyakönyvünket, lelkesitette megfélemlett hiveinket. A mostani nehéz időkben fia Sándor, kit fájdalom korán elvesztettünk, szintén világi papunk volt.

Tóth Olivérné Sigmond Gizella polgári leányiskolai igazgatónőt fájó érzéssel siratjuk el az ilyen igázán nagy és magas értékü, hasznos tagjait megcsonkitott társadalmunknak. A megboldogult 40 évig szolgálta a magyar közoktatás ügyét. Méltó a könnyekre! Bővebben fogjuk ismertetni.

A pap beszámolója uj év első vasárnapján. A lelkészi továbbképzőn Ürmösi József lelkész ezeket mondotta: Ujévi beszédében készitsen erkölcsi mérleget a pap. Mondja meg a hivek gyülekezete előtt, hogy amennyiben valaki részéről sérelmet szenvedett, kész mindent elfeledni és megbocsátani, de ugyanezt elvárja a maga részére azoktól, akiket talán akarata ellenére megbántott, mert az uj évbe megbocsátással kell átmenni. Ezenkivül készitsen statisztikát a templomba járókról, hogy tudhassa csökken-e vagy emelkedik a hitbuzgóság. Az értekezlet helyeslésssel fogadta.

A kicsinyek példát mutatnak az áldozásban. Ikland, Sepsiszentkirály, Harangláb nemcsak lelkesedéssel, de pénzzel is áldoztak a mentő munkára. Jövőkor az egész névsort közöljük.

Harangszentelés volt Szabédon nov. 26-án. A főjegyző akadályozva lévén igéretét beváltania, Fazakas Lajos esperes, K. Nagy Árpád uj köri gondnokkal megjelent az ünnepélyen, melyen az egyházi beszédet Kelemen György helybeli lelkész, a megáldást Fazakas esperes végezte lelkesen. Az ünnepély meghatotta a szabédi hiveket, kik saját filléreikkel szerezték meg a templomba hivó harangot. Az uj gondnok megjelenése igen jó hatással volt.

Az iklandi Dávid Ferenc Egylet 1922. dec. 3-án megkezdette buzgó munkásságát. E kis gyülekezet minden irányban példás munkásságot folytat.

Visszaemlékezést irnak mult nyári vendégeink. Speight Harold a Christian Registerben három képet és hosszu leirást közöl utjáról. A leirásban beszámol európai és erdélyi hosszu utjáról. Különösen a Bukaresből kiindulást, a leszakadt hid miatti bajokat és a brassói s háromszéki egyházak látogatását ismerteti. Nagyon kedvesen szól a Brassóból kiinduló s Bölön, Ajta, Vargyas, a két Homoródmenti, a Nyikómentiek, Gagy, Bözöd, majd Vásárhely és Torda megtekintéséről. Leirja miképpen fogadták a falukban, hogy végezték a templomi rövid istentiszteleket. Különösen jól esett megismerkedni a testvér kolozsvári gyülekezet tagjaival. „Éjjel érkeztünk be hosszu vándorlás után a mi Mekkánk felé, s alig tudtuk elhinni, hogy már ott vagyunk. Valóban jól esett, hogy annyi uti fáradság

után immár lecsendesedhettünk a számunkra berendezett elnöki és tanári szobákban.“ Számot ad kolozsvári időzésökről, a három magyar egyház megbizottaival folytatott tanácskozásról, a templomi nagy jelenetről, midőn mint a bostoni testvérgyülekezet papja a kolozsváriban hirdethette, hogy semmi el nem szakithat bennünket az Isten szerelmétől. Azzal a meggyőződéssel zárja cikkét, hogy látogatásuknak tartós nyoma lesz a rokonszenvben, önbizalom és a testvéri érzés megerősödésében, amely bizonnyal segiteni fogja szenvedő erdélyi hitrokonainkat a kitartásban és reményteljes munkában.

Unitáriusok jótékonysága Angliában. *Lőrinczi Dénes* Angliai akadémitánknak a püspök urhoz irt leveléből látjuk, hogy a nyáron a magyar cserkészek kalauzolásában igen jó szolgálatot tett. A magyar cserkészek között csak egy unitárius ifju volt, de az egész 36-os csapatot Chitty nevü unitárius férfi látta el Dovertől Londonig és vissza. Londonban az unitárius világi papok házában helyezte el őket Person ur, a ház igazgatója. Ifju akadémitánknak igen nagy hasznát vették. A kölségeiket Londonban is Chitty ur fizette.

Egyházi élet a küküllői körben. A küküllői körben is folyik az épitő munka. Az őszi és téli időnek beálltával mindenik egyházközségben a Dávid Ferenc-Egylet lobogója alatt müködnek a lelkészek, tanitók s egyházközségeink buzgó tagjai. November 15-én Dicsőszentmártonban Dávid Ferenc-emlékünnep volt, melyen imát Bartók Endre ádámosi, egyházi beszédet Ütő Lajos dombói lelkész tartott. Csepreghy Berta orgonakisérete mellett Székely Mariska vallásos énekeket adott elő. A tervbevett vallásos esték rövid ideig — a nagy sár miatt — szüneteltek. Most az is beindult. Dicsőszentmártonban december 17-én Gvidó Béla esperes-lelkész megnyitó beszéde után dr. Pálffy Ferenc köri jogtanácsos tartott előadást. Egyházi énekek és bibliaolvasás után Udvari Katica, Hunyadi Juliska és Pap Sándor, az ifjusági egylet tagjai, szavaltak. Petőfi-estek lesznek december 31-én Küküllődombón, 1923 január 1-én pedig Dicsőszentmártonban.

A marosvásárhelyi Dávid Ferenc-Egylet és az ezzel kapcsolatos Nőkszövetsége minden hónap első vasárnapján délután 4 órakor a templomban felolvasó-ülést tart, az első 1922. október hó 1-én volt. 1. A harmóniumon játszott és énekelt Gróf Lajos volt segédtanfelügyelő. 2. Elnöki megnyitót tartott dr. Sárkány Miklósné alelnöknő urasszony. 3. Dávid Ferenc kora, élete és munkásságáról szabadelőadást tartott Rédiger Géza lelkész. 4. Szavalt Sigmond Annuska tanuló. A marosvásárhelyi D. F. egyleti tagok száma 100.

Emlék-alapitvány. Fazakas Lajos marosköri buzgó esperes 25 évig köri gondnoktársa dr. Csongvay Lajos emlékére 1000 leu alapitványt gyüjtött. Megérdemelte.

Uj Dávid Ferenc-Egyletek. Az 1923-ik évben be akarjuk tetőzni az egyházközségi uj D. F.-Egyletek sorozatát. Egyik kis egyházközségünk, a csegezi, kezdi az uj sorozatot. Ifju lelkésze, Kiss Jenő irja: Örömmel adom szives tudomására, hogy október hó 22-én a Dávid Ferenc-Egylet, ennek kebelében Dalkör, Olvasókör megalakult. Egyletünk müködését megkezdette. Kéthetenként — vasárnap délután — igen szép vallásos délutanokat tartunk s minden héten négy este (hétfő, kedd, szerda, csütörtök) a Dalkör és pérteken az Olvasókör tart összejövetelt. Egyletünk 100 leu alapitói díjjal belép a D. F. E. örökös alapitók sorába. Ahogy anyagiakban is egyletünk gyarapodni fog, még 400 leut küldeni fogunk. Talán a télen sikerülni fog ezt megszerezni. A tisztikarunk a következő: Elnök Biró Máté, alelnökök Demes András és ifj. Magyarosi Lőrinc, titkár Kiss Jenő lelkész; választmány: Komáromi Lőrinc, Biró Lajos, Pálfi Izsák, Kovács Tamás, ifj. Csongvai Ferenc, Csipkés Zsigmond; gazda: ifj. Biró Máté.

Unitárius Keresztény Népnaptár 1923-ra olyan gondos, okos, csinos és hasznos, hogy csak az nem veszi meg, aki nem szereti a jó és mulattató olvasmányt. Igazi pompás kalendárium 10 leuért Báró Józsefnél Városfalván.

Megjelent a fegyelmi törvény dr. Tóth György egyh. tanácsos afia gyüjteményes munkájának folytatásaként a II. kötet I. füzet. Unitárius Egyház törvénye a fegyelmi felelősségről. Szerző jogtörténeti visszatekintéssel alapozza meg a jelenleg érvényben levő törvényt. A függelékben egyházi közügyigazgatásos vonatkozó régebbi szabályokat ismerteti. A kiállitás izlcses. A füzet ára 25 leu. Megrendelhető a szerzőnél, vagy az E. K. Tanács irodájában Móricz Márton irodafőtiszt urnál.

Téli olvasmányt szivesen küld a Dávid Ferenc Egylet bármelyik községbe. Rövid értesitést várunk, hogy hány olvasó van.

Az amerikai unitárius papok száma 492. Ezek közül 23-nak a fizetése kovesebb ezer dollárnál, csak háromé több nyolcezernél. Legtöbb 1500—5000 dollárt élvez. A mult évben négy uj gyülekezet alakult.

Sepsiszentgyörgy. Ezelőtt 70 évvel kérte először, hogy oda is papot küldjenek, Kovács Ferenc és Kovács Gábor szentgyörgyi buzgó hiveink több hitrokon nevében kérik Székely Sándor püspököt, hogy Szentgyörgyre nevezzen ki segédlelkészt, aki a kilyéni papság jövedelméből nem venne el semmit, de a szolgálatot teljesitené. Ütő Dániel böződi tanitó erre vállalkozott minden fizetés nélkül. Később Kálnoki lelkész lett és onnan három évig végezte a szentgyörgyi szolgálatot.

A biblia társulat hetven féle irásmódot használ a biblia kiadásaiban. Nevezetesek: A chinai, syr, hindustani, goth, szláv. A vörös indusoknak és az eszkimóknak szótagolt irást készitettek.

Némelyikben a sorok balról jobbra haladnak (mint a magyar), mások jobbról balra (mint a héber, arab), de vannak felülről lefelé haladók.

A D. F. E. koncertje Kolozsvárt január hó 23-án, este 8 órakor, nagyszabásu műsorral lesz megtartva. Fölhivjuk az érdeklődők figyelmét.

A leggyorsabban repülő csillag R. Z. Cepei óránként két és fél millió mérföldet halad. A csillagászok azt mondják, hogy olyan távol van a földtől, hogy az a fény, amelyet most a csillagász észrevett a repülő csillagból a Krisztus születése előtt mintegy 1900 esztendővel sugárzott ki s csak most érkezett el hozzánk.

„A mi katonáink“. Harctéren szolgált olvasóinkat emlékeztetjük „A mi katonáink“-ra és arra is, hogy az Unitárius Közlönyt milyen szivesen olvasták a harctéren. Az élet harcterén is legyünk és dolgozzunk együtt.

A vak fiuról ne feledkezzenek meg a jószivü emberek. Ha száz ember 10—10 leut áldoz, olyan segitséget nyujt, mintha ezeret adott volna mindenik. *Kopogtatunk a szivek ajtaján.* Kegyes adományt küldött: Simó József Homsztkerék 50 leu, Filep Ninus Ikland 20 leu, Pálfy Ferencné Szabéd 20 leu, Nemes Nagy József Abrudbánya 20 leu, Suchy Janka Kolozsvár 30 leu. A vak szemnek is van könnye.

Sorozatos istentiszteletek voltak Kolozsvárt a kollegium disztermében nov. 13-án és a következő négy vasárnapon. Zoltán Sándor, Löfi Ödön, Bencédi Pál, Balázs András, Ütő Lajos jeles papjaink szép imában és értékes beszédben mutatták be gondolkozásukat, felfogásukat és szónoki erejüket. Mindenik szónok adott bő tárgyat a tovább fontolgatásra. Mindeniket nagy és megértő közönség hallgatta. Keresztesi Dénes lelkész nem tarthatta meg, mert ugyanakkor a terem elvolt foglalva. Teologus ifjaink saját szerzeményü ének- és dallamelőadásával minden alkalommal bemutatták sokat igérő szép tehetségüket és komoly törekvésüket: Balázs Ferenc, Dobai István mint szerzők, Pálffy Árpád és Szentiványi Sándor mint előadók. Bemutatták Pálffy Ákos és Ütő Lajos, pályanyertes müveit Ürmössyné-Dávid Albert dalát Sólyom Katus énekelte.

A Dávid Ferenc Egyletek titkárait kéri a szerkesztőség, hogy munkásságukról küldjenek jelentést minden hónapban.

KORVIN-KÖNYVNYOMDA
CLUJ-KOLOZSVÁR, STR. N. IORGA
(VOLT JÓKAI-UTCA) 17. SZ. ALATT
KÉSZITI A LEGSZEBB ÉS LEGMODERNEBB
KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.
Árajánlatokat készséggel küld bárhova.

Hivatalos közlemények.*)

I. Sz. 2066—1922.

Körirat.

A Szervezeti Törvény 230. §-a értelmében havonta tartandó rendes tanácsülés napjául minden hó második csütörtökjének délután 3 órája határoztatott meg. A vidéken lakó tagok, ha a rendes tanácsülés nem lesz megtartva, feltétlenül értesittetni fognak. Szükség esetén rendkivüli tanácsülések is tartandók és ha az idő elegendőnek fog mutatkozni, a meghivók erre is szétküldetnek.

Kolozsvár, 1922. november hó 20-án.

Ferencz József
unitárius püspök.

II. Sz. 2031—1922.

Körirat
az állami fizetéskiegészitést élvező egyházközségi és egyházi alkalmazottakhoz.

Az unitárius papok és teol. tanárok korpótléka folyósitva van, de a fokozatos korpótlékok utalványozása gondos előkészitést igényel.

I. Az 1921. évi IX/13-án kelt 49047—1921. számu kultuszminiszteri rendelet idevonatkozólag igy szól:

A 7. rovat „Hány korpótléka van?“ A fokozatok a papi hivatalbalépés idejétől kezdődnek bármi minőségben: rendszeresitett káplán, személyzet, tanár, hitoktató, egyházközségi adminisztrátor stb. minden 5 évi szolgálat egy-egy foknak (gradatia) felel meg. (Lásd E. K. T. 1373—1921. sz. a.)

II. Az 1611—1922. sz. intézkedés szerint bejelentendő volt, hogy az uj 1923—24. költségvetési év kezdetéig (1923. IV/1-ig) kiknek fog az uj, illetve ujabb korpótlékai esedékessé válni.

III. Az 1922. XI/18-án kelt 56813. sz. kultuszmin. rendelet tovább megy és a VIII. pontban részletezni rendeli azt is, hogy „hányan fogják az uj költségvetési évben (1923. IV. — 1924. III/31.) az I., II., III., IV. gradatiát (ötödéves kort) betölteni.“ (L. 2031—1922. E. K. T.)

E rendeletek értelmében a kivánt kimutatást az egyh. pénztár most készíti.**) Erről az összes érdekelteket értesitem.

Kolozsvár, 1922. december 19-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

*) Minden rendelet iktatandó.

**) Megjegyzés. A lelkészi korpótlékokra vonatkozó jelentések, a megfelelő bizonyitványokkal felszerelve, a jövőben is minden évben december hó 15-ig felterjesztendők lesznek az E. K. Tanácshoz, mert csak az ily jelentések alapján lesz lehetséges az uj és ujabb korpótlékoknak az állami költségvetésben való fedezése iránt az illetékes minisztériumhoz a kellő felterjesztést megtenni.

III. Sz. 1723—1922.

Körlevél

az iskolaszékekhez, esperes, lelkész, tanitó afiaihoz és felekezeti iskolai tanitónőinkhez.

Közöljük kivonatosan a kolozsvári Közoktü. Vezérigazgatóságnak 9000—1922. VI. számu ujabb rendeletét a tanitói oklevelek egyenjogositása tárgyában:

I. §. Tekintve, hogy a nem román nyelvü állami és községi elemi iskolák tantestületének nagyrésze nem sajátitotta még el elegendőképpen az állam nyelvét, ami szükséges föltétele volna annak, hogy jó eredménnyel adhassák elő a haza történelmét, földrajzát és alkotmánytanát az 1879. évi XVIII. t.-c. valamint az 1868. évi XXXVIII. t. c. II. §-sa értelmében kötelességévé tesszük az összes erdélyi, bánáti, körösmenti és mármarosi nem román nyelvü elemi iskolák tanitóinak és tanitónőinek, hogy a tanitói okleveleiket egyenértékesitsék.

2. §. Csak az 1918—19. iskolai év végéig szerzett okleveleket lehet egyenértékesiteni.

3. §. Az 1918. után külföldön nyert oklevelek 40000—1921. VI. sz. rendeletünk értelmében nosztrifikálandók.

4. §. Az oklevelek egyenértékesitése áll egy a román nyelv és irodalomból, történelemből, földrajzból és alkotmánytanból leteendő összvizsgából.

5. §. A tanitó oklevelek egyenértékesitésére a köv. 7 (hét) vizsgáló bizottságot állitjuk föl: Kolozsvárt, Kolozs- és Tordaaranyosmegye részére. Igazgató dr. Georg Vilt kolozsvári revizor. Marosvásárhelyt, Marostorda, Kis- és Nagyküküllő, Háromszék, Udvarhely, Fogaras, Csik, Brassó, és Szeben megyék részére. Igazgató: dr. Szőcs Géza gyergyószentmiklósi áll. lic. igazgató.

A bizottságok tagjai: az igazgatótól előterjesztett s általunk megbizott 3—3 tanár.

6. §. Erre a vizsgára köteleztetnek:

a) Mindazok a nem román nyelvü állami iskolai tanitók és tanitónők, valamint a kisebbségi felekezetek mindazon tanitói és tanitónői, akiknek van külön bizonyitványuk, melyben a 4. §. alatt felsorolt tárgyakból jegyeket is kaptak, szintén kötelesek egyenértéküsitő vizsgát tenni, de csak a román nyelv és irodalomból, elismervén nekik a haza történelméből, földrajzából és alkotmánytanából tett előbbi vizsgájukat. Ily esetben a vizsgálóbizottság igazgatói a régi bizonyitványokat bevonják s a vizsgai anyakönyvekhez mellékelik. Azok a tanitók és tanitónők, akik okleveleiket már egyenértéküsitették a 34000—1921. VI. sz. rendelet szellemében és az eredmény rá van vezetve az oklevélre, semmi ujabb vizsgára nem köteleztetnek.

c) Mindazok a felekezeti elemi iskolai tanitók és tanitónők, akik résztvettek ugyan az Erdélyben vagy a régi királyságban tartott kurzusukon, de nincs oly bizonyitványuk, melyből meglehetne állapitani, hogy az ezen rendelet I. §-ában felsorolt tárgyakból jó eredménnyel vizsgáztak is és az érdemjegyek nincsenek bevezetve ezen bizonyitványba.

7. §. Vizsgára bocsáthatók:

Mindazok az erdélyi, bánáti, körösmenti és mármarosi kisebbségi felekezeti tanitók és tanitónők, akik a 34000—1922. VI. sz. rendeletünkkel előirt egyenértéküsitő vizsgán elbuktak.

8. §. A vizsga ideje 1923. (kilencszázhuszonhárom) szept. 15-ike és okt. 31-ike között tüzetik ki. Akiknek a vizsga nem sikerül, decemberben tesznek javitót.

9. §. A vizsgák anyagát a következő könyvek ölelik fel:

a) Dr. Gheorg Ioanovici: Curs de gramatica metodica. (Rendszeres román nyelvtan) Cluj ediția institutului Minerva.

b) Dr. Gheorg Ioanovici: Manual de conversatie meghiară-română. (Magyar-román társalgási kézikönyv) Cluj ediția institutului Minerva.

c) Al. Ciurea, A. Domidea, O. Hulea, N. Popa: Istoria literaturi române (a román irodalom története) Cluj, editia librariei G. Onișor.

d) Dr. Bitai Árpád: A román irodalom-tört. összefoglaló áttekintése. Alba-Iulia, ediția tipografia liceului rom. cat., Minerva și G. Onișor Cluj.

e) Dr. I. Lupas: Istoria Românilor (A román nemzet története) Cluj, ediția institutului Ardealul. *)

f) G. Mateescu, G. Litan: Geografia României (Románia Földrajza) Cluj, ediția istitutului Cartea Românească Cluj.

g) Dr. Gh. Ioanovici: Consitutia (Alkotmánytan a magyar tannyelvü tanitóképzők számára) Cluj, ediția institutului Minerva Cluj.

10. §. Egy egész vizsga dija 100 (egyszáz) leu, csak a román nyelv és irodalom vagy a javitó vizsga dija pedig 50 (ötven) leu. Fizetendő a bizottság igazgatójának kezéhez a vizsga napján.

11. §. A vizsga helye az a város, ahol a vizsgálóbizottság székhelye van.

12. §. A sikeres vizsga eredményét rávezetik az oklevélre vagy annak másodlatára. Az elutasitott tanitók nem kapnak semmi bizonyitványt.

1924 január 1-től kezdve mindazon nemromán elemi iskolai tanitók és tanitónők, kik ezen törvény rendelkezései alá esnek és

---

*) A vezérigazgatóság 32768—1922. VI. sz. rendeletével ajánlotta még a következő könyvet is: Candrea—Kovács; Istoria Românilor (A román nemzet története) Cluj. Ediția Instttutului „Minerva“ Cluj.

ezen egyenértékesitő vizsga nélkül maradtak, ugy fognak tekintetni, mint azok, akik oklevelüket külföldön szerezték.

1924 január 1-től több tanitói oklevelet nem lehet majd egyenjogositani, hanem csak a 40,000—1921. sz. körrendeletünk szerint. (Megjelent a Buletinul Oficial 1922. évi 9—10. számban.) Az egyházi főhatóságok és tanfelügyelőségek 1923 junius 1-ig beküldik a vizsgára kötelesek névsorát az illetékes vizsgáló bizottsági igazgatóknak.

E körrendelet értelmében felhivjuk az iskolaszékeket, hogy 1923 május 1-ig az E. K. Tanácshoz jelentést küldjenek be arról, hogy felekezeti tanitóink és tanitónőink között vannak-e olyanok, kik ezen vizsgára kötelesek állani vagy nincsenek; s ha vannak, ezeknek névsorát is küldjék be, hogy e jelentések alapján E. K. T. a további lépéseket megtehesse.

Kolozsvár, 1922 december 15.

Ferencz József
unitárius püspök.

IV. Sz. 2175—1922.

Összes lelkész afiaihoz.

Az esperesi vizsgálatok jegyzőkönyvei mellé csatolt aranykönyvi kivonatokból az tűnik ki, hogy az egyes egyházközségek az amerikai testvéregyházak adományát is a kegyes adományok közé vették fel.

Ezáltal az egyházközségek hiveinek áldozatkészségére vonatkozó adatok nem nyujtanak tiszta képet.

A folyó 1922. évtől kezdve az egyetemes adózás is külön elbirálás alá eső áldozatkészséget jelent.

Ezekből okszerűleg foly, hogy az esperesi vizsgálatokra a számadások és aranykönyvi kivonatok a fenntiek értelmében elkülönitve lesznek elkészitendők, vagyis:

a) külön az amerikai testvérek adománya és felhasználása,

b) külön az egyetemes adózás eredményeként mutatkozó bevétel és felhasználása, továbbá

c) külön a kegyes adományozások az eddigi módon az aranykönyvbe való bevezetés alapján, a célnak megfelelő rovatokon.

Esperes afiai az esperesi vizsgálatok rendén ez irányelvek szerint járjanak el.

Kolozsvár, 1922 december 14.

Ferencz József
unitárius püspök.

V. Sz. 2175—1922.

Körirat.

Az E. Főtanács 83—1922. jkvi számu határozatának megfelelően E. K. Tanács összes lelkész afiainak megrendeli, hogy az

ujévi istentisztelet után az ugyanazon egyházközségekhez (filia, szorvány) tartozó hivek közül mindazoknak a nevét, akik a közvetlenül megelőző évben az aranykönyvbe bevezetve vannak, az adományok összegének, illetve értékének megjelölésével olvassák fel.

A külön alapitványtevők, ha az aranykönyvbe bevezetve nem volnának is, szintén felveendők a kihirdetendő névsorba.

A Főtanács határozatának megfelelő köszönő iratok lelkész afiai utján fognak az illetékeseknek megküldetni.

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt 1922 december 14-én tartott üléséből.

Dr. Mikó Lőrinc
titkár.

Ferencz József
unitárius püspök.

VI. Sz. 2100—1922.

Körlevél
lelkész afiaihoz.

E. K. Tanács a theologiai akadémia igazgatóságának 83—1922. sz. javaslata alapján elrendelte, hogy egyházközségeink a jóltevők emlékét ünnepélyek keretében 5 évenként ujitsák fel s az első ilyen emlékünnepélyt már 1923. évben tartsák meg. A rendelet végrehajtására valamennyi lelkész afiát felhivjuk.

Az E. K. Tanács december 14-iki üléséből.

Dr. Mikó Lőrinc
titkár.

Ferencz József
unitárius püspök.

VII. Sz. 2305—1922. E. K. T.

Körirat összes lelkész afiaihoz.

A Főtanácsi jkvek könyvleltárilag lévén kezelendők, fölhivom összes lelkész afiait, hogy az egyházközségek tulajdonát képező jegyzőkönyvsorozatot állitsák össze, hogy a leiratokban való hivatkozás esetén a Főtanácsi határozatokat pontosan megismerhessék.

Az E. K. Tanács irodájában csak egyik-másik évről találhatók fölösleges példányok s ezért elsősorban az egyházközségben levő vagy ahhoz tartozó filiákban, vagy szorványokban lakó egyházi tanácsos afiaitól szerezzék meg a hiányzó példányokat.

Az 1909. évi és az 1921. évi Főtanácsok jegyzőkönyveiből küldhet az iroda azoknak az egyházközségeknek, amelyek nem kapták volna meg, vagy más okból hiányzik a jelzett évek példánya.

Az 1918 és 1919. évekről jkvek nem nyomattak.

Az 1920 és 1922. évi jkvek szétküldése azonnal megkezdődik, mihelyt a nyomda elkészült.

Kolozsvár, 1922 december 24.

Ferencz József
unitárius püspök.

VIII. Sz. 2278—1922.

Felhivás valamennyi egyházközséghez.

Az agrártörvény és végrehajtási utasitásának legutóbbi módositása folytán felhivjuk egyházközségeink figyelmét arra, hogy a végrehajtási utasitás ujabbi rendelkezése szerint az agrártörvény alapján hozott kisajátitási határozatok ellen törvénysértés vagy a törvény helytelen magyarázása esetén a meghozott végleges határozatok reviziójára vonatkozó kérések beadásának van helye az agrárválasztmányhoz (comitetul agrar). A felülvizsgálati kéréseket az érdekelt felek bármelyike benyujthatja. Benyujtási határidő azon határozat kihirdetésétől számitott két hónap, amelyre a felülvizsgálati kérés vonatkozik. A felülvizsgálati kéréseket az agrárválasztmány elnökéhez kell intézni, kellően indokolni a szükséges jogi és ténybeli indokok felsorolásával s mellékelni kell a szükséges igazoló iratokat. A felülvizsgálati kérések pontos megszerkesztésére és megfelelő megindokolásra s igazoló iratokkal való ellátásra feltétlenül azért van szükség, mert az agrárválasztmány a felek megidézése és meghallgatása nélkül az iratok alapján határoz s a kellően meg nem indokolt kéréseket tekintetbe nem veszi. Ajánlatos a jegyzőkönyveket és határozatokat hiteles másolatban a kéréshez mellékelni. Erdők kisajátitása esetén mellékelni kell az erdőigazgatóság véleményét, ha a felülvizsgálati sérelem erre a véleményre támaszkodik. A Comitetul agrar Bukarestben székel (Földmivelésügyi miniszteriumban), a revizió kérvényeket is tehát ide kell benyujtani. Ajánlatos, a felülvizsgálati kéréseket ügyvéddel (köri jogtanácsos) elkészittetni s vele az ügyet és a teendőket alaposan megbeszélni akkor is, ha az eljárás még csak az alsóbbfoku kisajátitó bizottságok előtt folyik.

Felhivjuk végül lelkész afiait, hogy január 31-ig közvetlenül az E. K. Tanácshoz tegyenek jelentést arról, hogy egyházközségükben a kisajátitási eljárás milyen stádiumban van, melyik hatóság és mikor hozta a legutolsó határozatot s ezen határozattal az egyházközség vagyonából (müvelési ágak szerinti megkülömböztetéssel kitüntetve) mit sajátitottak ki és mit hagytak meg s végül, hogy ez a határozat jogerőre emelkedett-e vagy ellene felebbezés, illetve felülvizsgálati kérés van-e benyujtva.

E tárgyban legközelebb rovatos kimutatást küldünk kitöl-

tésre. A január 31 utáni változások annak idején szintén bejelentendők lesznek.

Kolozsvárt, 1922 december 22.

Ferencz József
unitárius püspök.

IX. Felhivás lelkészeinkhez és tanitóinkhoz.

A „Hangya“ Magyar Gazdaszövetség Fogyasztási és Értékesitő Szövetkezet erdélyi központjának megkeresésére E. K. T. e szövetkezetet közhasznu, szociális közgazdasági tevékenységében a legmesszebbmenő támogatásban részesiteni határozta. Felhivjuk tehát lelkész és tanitó afiait, hogy a „Hangya“ Szövetkezet törekvéseit uj szövetkezeteket létesitő szervező müködésében, a meglevő szövetkezetek továbbfejlesztésében, népünk jólétének elősegitésére irányuló tevékenységében a legnagyobb készséggel közremüködésük által támogassák.

Kolozsvár, 1922 december 18.

Ferencz József
unitárius püspök.

X. Sz. 2315—1922.

Körirat összes esperes afiaihoz

a tanitóképző intézetet végzett férfi és nő tanitójelöltek és az állásban nem levő unitárius tanitók, tanitónők nyilvántartása céljából.

A tanitók és kántorok helyettesitése sok esetben pályázat nélkül, sürgősen lévén eszközlendő, kivánatos, hogy az irodán vezetett nyilvántartás pontos és teljes legyen.

Erre való figyelemmel fölhivom:

I. a tanitóképző intézetet végzett férfi és nő tanitójelölteket, akik egyáltalán nem voltak és nincsenek is állásban;

II. azokat, akik csak helyettesként vannak alkalmazásban;

III. akik egy vagy más okból maradtak állás nélkül, hogy az alábbi adatokat jelentsék be:

Név. Jelenlegi lakhely (u. p. megye). Jelenlegi foglalkozás. Mikor végzett. Hol van alkalmazásban. Kántori képesitése van-e. Nős, vagy nőtlen? Hány gyermeke van?

Ezek az adatok az illetékes esperes urak utján jelentendők be, hogy szintén tájékozva legyenek a saját egyházkörükben tartózkodó állásnélküli tanitókról, (tanitónőkről).

Természetesen azok, akik rendes tanitói állást töltenek be, még ha ideiglenesek is, nem kell hogy bejelentéssel éljenek, mert ezek az állandó alkalmazásban levők nyilvántartásában vannak felvéve.

Kolozsvárt, 1922. december 31-én.

Ferencz József s. k.
unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.